

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Белік Лариса Степанівна

ВПЛИВ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ОСОБИ НА ДОСТОВІРІСТЬ ДОКАЗІВ У
КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....595

Гресь Юлія Олегівна

ТРАНСФОРМАЦІЯ СЛІДІВ У ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО КОРИСЛИВІ КРИМІНАЛЬНІ
ПРАВОПОРУШЕННЯ: ТРАДИЦІЙНА СЛІДОВА КАРТИНА ТА НОВІ ВИКЛИКИ ЕРИ
ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ596

Загородній Ігор Вікторович

КОНВЕРГЕНЦІЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКАЗУВАННЯ У
КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО ТЯЖКІ ЗЛОЧИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ.....599

Колодіна Анна Сергіївна

МОЖЛИВОСТІ КОМП'ЮТЕРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ ЦИФРОВИХ
ДОКАЗІВ.....602

Чернов Олександр Віталійович

ВИКОРИСТАННЯ ДАНИХ СУДОВОЇ ЕНТОМОЛОГІЇ У КРИМІНАЛІСТИЧНІЙ ПРАКТИЦІ ДЛЯ
ВСТАНОВЛЕННЯ ЧАСУ НАСТАННЯ СМЕРТІ605

Чіпко Наталія Василівна, Лисяк Назар Васильович

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТА ПОСЯГАННЯ ПІД ЧАС ВЧИНЕННЯ
ШАХРАЙСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ608

Чумак Сергій Прокопійович, Фалінський Павло Миколайович

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗ У ЦИФРОВІЗОВАНОМУ
КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....610

Федорчук Олександр Вікторович

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРНОЇ ПОБУДОВИ ЗЛОЧИННИХ УГРУПОВАНЬ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ
ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....614

Хижняк Євген Сергійович

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ КООРДИНАЦІЇ ДІЙ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА
ФАКТОМ ВЧИНЕННЯ УМИСНИХ ВБИВСТВ616

Стаурська Олександра Миколаївна

ПОСТЦИФРОВА ТРАСОЛОГІЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ У РОЗВИТКУ
КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ НАУКИ.....620

Винокуров Юрій Олегович

МІСЦЕ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ У СИСТЕМІ ЗАСОБІВ РОЗСЛІДУВАННЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ
ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ.....623

Височанська Софія Олегівна, Чурілова Єлизавета Вадимівна

РОЛЬ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ У ЗНИЖЕННІ РІВНЯ СМЕРТНОСТІ НА
ДОГОСПІТАЛЬНОМУ ЕТАПІ В УМОВАХ БОЙОВИХ ДІЙ.....625

Гриневич Вікторія Юріївна

ПОЛІГРАФ У СИСТЕМІ ТАКТИЧНИХ ЗАСОБІВ ПЕРЕВІРКИ СЛІДЧИХ ВЕРСІЙ ПІД ЧАС
РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....628

Пишиненко Ірина Юріївна

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПОСТКРИМІНАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У СИСТЕМІ
ПЕРЕВІРКИ ВЕРСІЙ ЩОДО ІНСЦЕНУВАННЯ НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ631

Волос Владислав Олександрович

РОЛЬ ЦИФРОВОЇ КРИМІНАЛІСТИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ,
УЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ634

3. Климчук М. П., Комісарчук Ю. А., Марко С. І., Стецик Б. В. Судова комп'ютерно-технічна експертиза у кримінальному провадженні: навч. посіб. Львів : держ. Ун-т внутр. Справ, 2022. С. 34–45.

4. Цехан Д. М. Цифрові докази: поняття, особливості та місце у системі доказування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2013. № 5. С. 256–260.

5. Черемнова А. І., Белік Л. С. Цифрова інформація як об'єкт експертного дослідження в умовах діджиталізації: проблеми та перспективи розвитку. *Криміналістика і судова експертиза*. 2023. Вип. 68. С. 57–65.

Ключові слова: цифрова криміналістика, цифрові докази, спеціальні знання, комп'ютерно-технічна експертиза, кіберзлочинність, цифрові сліди, цифрова інформація.

Key words: digital forensics, digital evidence, specialized knowledge, computer forensics, cybercrime, digital traces, digital information.

Чернов Олександр Віталійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології, доктор
філософії з галузі знань 08 «Право»*

ВИКОРИСТАННЯ ДАНИХ СУДОВОЇ ЕНТОМОЛОГІЇ У КРИМІНАЛІСТИЧНІЙ ПРАКТИЦІ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ЧАСУ НАСТАННЯ СМЕРТІ

Використання даних судової ентомології у криміналістичній практиці для встановлення часу настання смерті є одним із найбільш науково обґрунтованих та перспективних напрямів розвитку сучасної судово-медичної та криміналістичної науки, що ґрунтується на інтеграції біологічних, екологічних, медичних і правових знань. У сучасних умовах ускладнення криміногенної ситуації, підвищення рівня організованості злочинних груп, а також застосування злочинцями різноманітних способів маскування злочинів, питання точного встановлення часу настання смерті набуває особливого значення. Традиційні методи судово-медичної діагностики давності смерті, такі як аналіз трупних плям, трупного задубіння, ступеня розкладання тканин, температури тіла, мають обмежену ефективність, особливо у випадках значного постмортального інтервалу або впливу зовнішніх факторів. У таких умовах судова ентомологія виступає як альтернативне та водночас високоточне джерело криміналістично значущої інформації.

Сутність судової ентомології полягає у вивченні закономірностей заселення трупа комахами, їх видового складу, динаміки розвитку та взаємодії з середовищем. Біологічною основою цього напрямку є те, що після настання смерті організм людини стає специфічним екологічним субстратом, який приваблює різні види комах, передусім некрофагів. Найбільш важливими у криміналістично-

му аспекті є представники ряду двокрилих, зокрема мухи родин Calliphoridae, Sarcophagidae та Muscidae, які першими колонізують труп. Їх приваблюють леткі продукти розкладання тканин, що утворюються вже на ранніх стадіях після смерті. Вони відкладають яйця або личинки у природні отвори тіла, рани, а також у місця з підвищеною вологістю.

Подальший розвиток личинок відбувається за чітко визначеними стадіями, що включають яйце, кілька вікових стадій личинки, лялечку та імаго. Кожна з цих стадій має відносно стабільну тривалість, яка залежить від температури, вологості, доступу кисню та інших екологічних факторів. Саме ця передбачуваність розвитку комах дозволяє використовувати їх як своєрідний біологічний хронометр. Визначення віку найстаріших особин на трупі дає змогу встановити мінімальний інтервал після смерті, що є одним із ключових параметрів у криміналістичному аналізі.

Одним із центральних методів судово-ентомологічного дослідження є аналіз ефективної температури розвитку комах. Відомо, що кожен вид має так званий поріг розвитку, нижче якого розвиток не відбувається. При температурі, вищій за цей поріг, відбувається накопичення теплової енергії, яка вимірюється у вигляді градусо-годин або градусо-днів. Знаючи кількість теплової енергії, необхідної для переходу між стадіями розвитку, та фактичні температурні умови, можна досить точно визначити вік личинок. Це, у свою чергу, дозволяє реконструювати часові параметри події.

Однак важливим є врахування того, що розвиток комах може змінюватися під впливом різних факторів. До них належать не лише кліматичні умови, але й такі обставини, як наявність одягу на трупі, його положення, ступінь доступності для комах, наявність хімічних речовин у тканинах, включаючи токсини або лікарські препарати. Дослідження показують, що деякі отруйні речовини можуть як прискорювати, так і уповільнювати розвиток личинок, що необхідно враховувати при проведенні експертизи [1]. У цьому контексті особливого значення набуває так званий ентомотоксикологічний аналіз, який дозволяє виявляти токсичні речовини у тканинах комах навіть у тих випадках, коли тканини самого трупа вже значно зруйновані.

Не менш важливим аспектом є правильна організація огляду місця події, огляду трупа та відбору ентомологічного матеріалу. Практика свідчить, що ефективність подальшого дослідження значною мірою залежить від дій слідчого та залученого спеціаліста на початковому етапі. Необхідно здійснювати детальну фото- та відеофіксацію розташування комах, відбирати зразки з різних ділянок тіла, а також із навколишнього середовища. Важливо забезпечити збереження як живих, так і фіксованих зразків, оскільки це дозволяє проводити як морфологічний, так і молекулярно-генетичний аналіз.

Криміналістичне значення ентомологічних даних не обмежується лише встановленням часу настання смерті. Вони можуть бути використані для вирішення широкого спектра завдань, пов'язаних із реконструкцією події злочину. Напри-

клад, аналіз видового складу комах дозволяє визначити, чи перебував труп у закритому або відкритому середовищі, чи був він переміщений після смерті, а також у яких умовах відбувалося його розкладання. У разі виявлення невідповідності між ентомологічними даними та іншими доказами можуть виникнути обґрунтовані підстави для перевірки версій щодо інсценування або приховування злочину.

Особливої актуальності судова ентомологія набуває у випадках, коли труп перебуває у стані глибокого розкладання або скелетизації. У таких ситуаціях традиційні судово-медичні методи практично втрачають свою інформативність, тоді як ентомологічні дані залишаються одним із небагатьох джерел інформації про часові параметри події. Крім того, ентомологічні дослідження можуть бути використані для перевірки алібі підозрюваних, встановлення часу переміщення трупа, а також для визначення сезонності злочину.

Разом із тим, застосування судової ентомології у криміналістичній практиці пов'язане з рядом методологічних і організаційних труднощів. Серед них слід виділити необхідність високої кваліфікації фахівців, складність ідентифікації деяких видів комах, обмеженість регіональних довідкових баз щодо ентомофауни, а також відсутність уніфікованих методик дослідження. Важливим є також питання процесуального статусу ентомологічних досліджень та їх доказового значення у кримінальному провадженні.

У контексті розвитку криміналістичної науки в Україні доцільним є впровадження системного підходу до використання судової ентомології. Це передбачає створення спеціалізованих лабораторій, підготовку фахівців, розробку національних методичних рекомендацій, а також інтеграцію ентомологічних досліджень у практику судових експертиз. Важливим є також вивчення та адаптація міжнародного досвіду, зокрема стандартів, що застосовуються у країнах Європейського Союзу та Північної Америки.

Таким чином, судова ентомологія є потужним інструментом криміналістичного пізнання, що дозволяє з високим ступенем об'єктивності встановлювати час настання смерті та інші важливі обставини кримінального правопорушення. Її використання сприяє підвищенню ефективності розслідування, розширенню доказової бази та забезпеченню обґрунтованості процесуальних рішень. Подальший розвиток цього напрямку має ґрунтуватися на міждисциплінарному підході, поєднанні наукових досліджень і практичної діяльності, а також на вдосконаленні нормативно-правового забезпечення у сфері судової експертизи.

Список використаних джерел:

1. Бровін О. В. Визначення давності настання смерті: монографія / за заг. ред. В. О. Ольховського, Л. Л. Голубовича, В. Т. Бачинського. Харків, 2019. 229 с.

Ключові слова: судова ентомологія, криміналістична практика, час настання смерті, пост-мортальний інтервал, ентомологічні докази, некрофаги, личинки комах, стадії розвитку комах,

ефективна температура, градусо-дні, ентомотоксикологія, огляд місця події, судово-медична експертиза, криміналістичне дослідження, реконструкція події злочину.

Key words: forensic entomology, forensic practice, time of death, post-mortem interval, entomological evidence, necrophages, insect larvae, insect developmental stages, effective temperature, degree-days, entomotoxicology, crime scene investigation, forensic medical examination, forensic investigation, reconstruction of the crime.

Чітко Наталія Василівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології,
кандидат юридичних наук, доцент*

Лисяк Назар Васильович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології*

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТА ПОСЯГАННЯ ПІД ЧАС ВЧИНЕННЯ ШАХРАЙСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ

У сучасному світі швидко розвиваються інформаційні технології, цифрова система соціальних відносин і використання електронних платіжних систем. Це сприяє появі нових різновидів злочинних посягань, що спрямовані на різноманітні матеріальні та нематеріальні блага, які виступають предметом злочинного впливу.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває вивчення криміналістичної характеристики об'єкта посягання шахрайства, оскільки його правильне визначення сприяє ефективному розкриттю, розслідуванню та запобіганню таким кримінальним правопорушенням.

У криміналістичній науці об'єкт посягання розглядається як один із ключових елементів криміналістичної характеристики злочину, що відображає ті суспільні відносини, матеріальні цінності чи майнові права, на які спрямована злочинна діяльність. В умовах сучасного розвитку економічних та інформаційних взаємин об'єкт шахрайства зазнає певних змін, розширюється його зміст, у зв'язку із появою нових форм власності, електронних активів, цифрових фінансових інструментів та дистанційних способів заволодіння майном.

У традиційному розумінні об'єктом посягання при шахрайстві виступає чуже майно або право на майно, яким винна особа заволодіває шляхом обману або зловживання довірою потерпілої особи. Відповідно до Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності», предметом злочинів проти власності є майно, яке має певну вартість і є чужим для винної особи: речі (рухомі й нерухомі), грошові кошти, цінні метали, цінні папери тощо. Окрім того, як зазначено у вищезазначеній постанові, предметом таких кримінальних правопорушень може бути не тіль-